

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
Факультет заочного та дистанційного навчання
Кафедра психології

Кваліфікаційна робота -
магістерський дослідницький проект

053 «Психологія»

на тему:

ПРОФЕСІЙНО ВАЖЛИВІ ХАРАКТЕРИСТИКИ
ПСИХОЛОГА- КОНСУЛЬТАНТА

Виконав: здобувач 2 курсу магістратури,
галузь знань: 05 «Соціальні та поведінкові
науки» спеціальність 053 «Психологія»

Гребенюк Дарія Едуардівна

Керівник: кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри психології Корнута Л.М.

Рецензент: доктор юрид.наук, проф., завідувач
кафедри Цільмак О.М.

Одеса – 2024

Гребенюк Д.Е.

Професійно важливі характеристики психолога-консультанта.

- Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Магістерський дослідницький проект на здобуття освітнього ступеню «Магістр» за спеціальністю 053 «Психологія».

Національний університет «Одеська юридична Академія», Одеса, 2024 рік.

Ключові слова: психолог-консультант, практикуючий психолог, професійно важливі характеристики

Анотація: Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього рівня магістр галузь знань: 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальність 053 «Психологія». Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса, 2024.

Психолог-консультант – це особа, що професійно, відповідально та на високому рівні надає психологічне консультування.

Професійно важливі характеристики психолога-консультанта є ключовим аспектом його успішної практики та впливають на якість надання психологічної допомоги. Дослідження зосереджене на визначенні та аналізі низки факторів, що визначають високий професійний рівень консультанта.

Важливим методологічним підґрунтям магістерської кваліфікаційної роботи є наукові праці вітчизняних і зарубіжних науковців, які професійно важливі якості психолога-консультанта.

Ця робота базується на аналізі професійно важливих якостей практикуючих психологів-консультантів, використовуючи професіологічний підхід із включенням дослідження особистісних характеристик.

У кваліфікаційній роботі надано результати вивчення професійно важливих характеристик психолога-консультанта.

Hrebeniuk D.E.

Professionally important characteristics of a counseling psychologist.

- Qualification scientific work in the form of a manuscript.
Master's research project for obtaining the educational degree "Master" in speciality 053 "Psychology". National University "Odesa Law Academy", Odesa, 2022

Keywords: counseling psychologist, practicing psychologist, professionally important characteristics

Abstract:

Qualification work for obtaining the educational level of master's degree in the field of knowledge: 05 "Social and Behavioural Sciences", speciality 053 "Psychology". National University "Odesa Law Academy", Odesa, 2024.

A counseling psychologist is a person who provides psychological counseling in a professional, responsible and high-level manner.

Professionally important characteristics of a counseling psychologist are a key aspect of their successful practice and affect the quality of psychological care.

The study focuses on identifying and analyzing a number of factors that determine the high professional level of a counselor.

An important methodological basis for the master's qualification work is the scientific works of domestic and foreign scholars who have professionally important qualities of a counseling psychologist.

This work is based on the analysis of professionally important qualities of practicing counseling psychologists, using a professional approach with the inclusion of the study of personal characteristics.

The qualification work presents the results of the study of professionally important characteristics of a counseling psychologist.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
 РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО МЕТОДОЛОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВАЖЛИВИХ ХАРАКТЕРИСТИК ПСИХОЛОГА- КОНСУЛЬТАНТА	13
1.1. Обґрунтування обраних методичних підходів, методів і методик дослідження важливих характеристик психолога- консультанта.....	13
1.2. Процедура дослідження важливих характеристик психолога- консультанта.....	17
 РОЗДІЛ 2 ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВАЖЛИВИХ ХАРАКТЕРИСТИК ПСИХОЛОГА-КОНСУЛЬТАНТА	29
2.1. Емпіричне дослідження професійно важливих характеристик психолога-консультанта	29
2.2. Рекомендації щодо покращення розвитку професійно важливих характеристик психолога-консультанта.....	31
 ВИСНОВКИ	46
 ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	48

ВСТУП

Актуальність теми. На думку З.Ю. Крижановської в сучасних умовах психологічне консультування, як засіб надання практичної допомоги в різних ситуаціях життя, є одним із найбільш популярних напрямків в практичній психології. Проте різноманітні визначення терміну "психологічне консультування" свідчать про те, що у цій галузі відсутній єдиний набір понять, термінології та теорії. Спроба узгодити різноманітні підходи до цієї форми взаємодії з людиною дозволяє сформулювати такий опис: психологічне консультування - це пряма взаємодія психолога з клієнтом (пацієнтом), спрямована на вирішення його особистісних проблем, підвищення рівня психологічної культури та особистісного розвитку [16].

Актуальність дослідження на тему "Професійно важливі характеристики психолога-консультанта" обумовлена необхідністю розкриття ключових аспектів професійної діяльності в галузі консультативної психології. Зростаючий попит на психологічну допомогу та консультування в сучасному суспільстві робить це дослідження вкрай актуальним та потрібним для розвитку даної галузі. Нижче наведено кілька аргументів, що підкреслюють актуальність цього дослідження:

- Зростання попиту на консультативні послуги: За останні роки спостерігається активне зростання попиту на консультативні послуги у зв'язку з наростаючими психологічними труднощами серед населення. Психологи-консультанти виступають важливими фігурами для забезпечення необхідної психологічної підтримки та допомоги. Вивчення їхніх професійно важливих характеристик стає ключовим елементом, що визначає можливість надання високоякісних консультативних послуг у відповідь на зростаючий попит на такі професійні послуги .

- Зміни в сучасних умовах праці та життя: Ризики стресу, адаптації до змін, проблеми міжособистісних відносин виростають у сучасному соціокультурному

контексті. Дослідження професійних якостей психолога-консультанта дозволяє визначити, як ефективно вони можуть працювати у таких змінених умовах.

- Удосконалення професійної підготовки: Розуміння професійних характеристик, які визначають успішну практику консультування, є ключовим елементом для вдосконалення процесу навчання майбутніх психологів. Дослідження може внести вагомий внесок у розвиток психологічної освіти та тренінгів.

- Ефективність організаційного консультування: В сучасних умовах бізнесу та організаційного управління консультативні послуги здобувають популярність. Вивчення важливих характеристик консультантів дозволить покращити якість організаційних консультацій та сприятиме розвитку організаційної психології [4].

Таким чином, дослідження має велике значення для подальшого розвитку психології та консультування, забезпечуючи підґрунтя для покращення якості консультативних послуг та підготовки нового покоління фахівців.

Психолог-консультант – це особа, що професійно, відповідально та на високому рівні надає психологічне консультування. Для цього він повинен мати спеціальну вищу психологічну освіту і значна компетентність в якості консультанта. Це необхідно для того, щоб ефективно займатися консультуванням на науковому рівні та забезпечувати компетентні відповіді на питання, пов'язані з особливостями психіки клієнта [2].

Б. Якимчук та І. Якимчук пишуть в своєму посібнику, що роль консультанта, полягає у розумінні сутності процесу консультування. Основне завдання консультанта полягає в тому, щоб допомогти клієнтові виявити свої внутрішні труднощі та подолати їх. Під час консультування клієнти мають щиро оцінювати свою поведінку, стиль життя та розуміти, як саме і в якому напрямі вони бажають змінити її.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У своїй професійній діяльності психолог-консультант повинен бути зрозумілим для клієнта і переконливим для фахівців-психологів. Його завданням

є створення довірливого середовища, де клієнт відчуває підтримку та здатність розкрити свої проблеми, а також представлення консультативних рекомендацій згідно з вимогами сучасної науки та етики психологічної практики.

Поняття "професійно-важливі якості", охоплює сукупність психологічних характеристик особистості, а також ряд фізичних, фізіологічних та антропометричних параметрів людини, що визначають успішність навчання і реальну діяльність. Конкретний перелік цих якостей для кожної професійної діяльності формується на основі результатів психологічного аналізу діяльності та створення її професіограми і психограми.

Психологічне консультування – це процес надання підтримки та допомоги особі вирішувати психологічні проблеми та труднощі, з якими вона зіткнулася у своєму житті. Психолог-консультант використовує свої професійні знання та навички, щоб допомогти клієнту розібратися в ситуації, зрозуміти свої емоції, розвивати позитивні стратегії впорядкування та приймати рішення.

На відміну від психотерапії, психологічне консультування частіше спрямоване на вирішення конкретних проблем чи подолання конкретних труднощів, не обов'язково пов'язаних із серйозними психічними розладами [27]. Це може включати консультування в сферах сімейних відносин, кар'єрного розвитку, особистісного зростання та подібних аспектів життя. Психологічне консультування може проводитися як індивідуально, так і у груповій формі [1].

Мета консультування полягає у тому, щоб допомогти клієнту зрозуміти, що відбувається у його житті, та свідомо досягнути поставленої мети, враховуючи усвідомлений вибір при вирішенні емоційних та міжособистісних проблем.

Крім того, психологічне консультування – це форма професійної діяльності психолога, яка впроваджує принципи психологічної безпеки, гігієни та розвитку. Це включає раціональні, емоційні, поведінкові або системні впливи, спрямовані на досягнення психологічного благополуччя, особистісний розвиток, кар'єрний прогрес та лікування відхилень [32].

Карл Роджерс вніс значний вплив на сферу психологічного консультування через розвиток клієнтоцентрованої терапії, також відомої як роджеріанська терапія чи підходу. Роджерс наголошував на створенні сприятливого та прийняттого середовища для клієнта. Він вважав, що консультант повинен проявляти безумовне прийняття і повагу до клієнта, незалежно від його дій чи вчинків [34].

Підкреслював важливість емпатії, тобто здатності консультанта відчувати та розуміти почуття і досвід клієнта. Це стало важливим елементом психологічного консультування. Роджерс вважав, що консультант повинен сприяти розвитку безумовної самоцінності клієнта, допомагаючи йому приймати себе таким, як він є. Також підтримував ідею вираження власної автентичності консультантом. Важливість власної чесності та відкритості допомагає побудувати довіру між консультантом і клієнтом.

Карл Роджерс, визначив три основоположні принципи консультативної допомоги, які зробили його внесок у сферу психології:

1. Повага до кожної людини: Роджерс вважав, що всі особи мають невід'ємну цінність та заслуговують на повагу. Його підхід передбачає повне прийняття клієнта таким, як він є, незалежно від його життєвого шляху чи переживань.

2. Відповідальність за власні дії: Роджерс вірив, що кожна людина може брати відповідальність за свої вчинки та слова. Цей принцип підкреслює активну участь клієнта у власному житті та розвитку.

3. Свобода визначення цінностей: Кожна людина має право визначати свої власні цінності та керувати ними. Роджерс підкреслював важливість самостійних суджень та рішень, надаючи клієнтам можливість бути автономними у своїх виборах.[40]

В консультативній діяльності, консультант повинен прагнути до безоціночного ставлення до клієнта, підтримувати його та надавати простір для

виявлення емоцій та думок. Консультант має розуміти глибинні мотиви клієнта та сприяти осмисленню проблем, а не нав'язувати свої власні переконання.

Консультант також повинен суворо дотримуватися етичних стандартів, зокрема, повинен забезпечити конфіденційність та впевненість клієнта у безпеці його власних почуттів та інформації. Це дозволяє клієнту відкриватися та спілкуватися без обмежень. Психолог повинен вміти ставити ефективні питання, щоб допомогти клієнту розкривати свої думки, почуття та переконання, а також допомагати у знаходженні альтернативних перспектив [27].

Сучасний український фахівець у галузі психології, В. Карікаш, наголошує на тому, що психологічне консультування вимагає вміння консультанта виявляти та відтворювати внутрішній світ клієнта. Психолог стає своєрідним дзеркалом, що відображає проблему та підтримує у виявленні шляхів її вирішення, зберігаючи толерантне ставлення та зосередження на індивідуальних переживаннях клієнта.

Засновник когнітивно-поведінкової терапії (КПТ) Аарон Бек, також зробив великий внесок у психологічне консультування. КПТ відіграє значущу роль у психологічному консультуванні та терапії. Вона була розроблена для роботи з різними психічними та емоційними проблемами та знаходить широке застосування в консультаційній практиці.

КПТ допомагає клієнтам визначати і вивчати свої думки та переконання, які можуть бути джерелом дистресу або проблем. Зміна негативних або деформованих думок може призвести до поліпшення емоційного стану. Розглядає взаємозв'язок між когнітивними процесами (думками), емоціями та поведінкою. Це допомагає клієнтам зрозуміти, як їхні думки впливають на їхні емоції та вчинки. КПТ вчить клієнтів розробляти позитивні та адаптивні стратегії долати стрес та подолати проблеми. Також когнітивно поведінкова терапія може бути використана для зменшення афективних симптомів, таких як тривога чи депресія, шляхом зміни когнітивних патернів та вчинків.

КПТ включає в себе практичні завдання та вправи, які клієнти можуть виконувати поза сесією, щоб розвивати нові навички та позитивні звички. КПТ

надає клієнтам інструменти для саморегуляції емоцій та виявлення та корекції негативних когнітивних патернів.

Психолог-консультант має вільний вибір теоретичних основ, які він може застосовувати на практиці. Він керується своїми науково-світоглядними переконаннями, професійною підготовкою в обраному напрямі, власною зрілістю особистості та вмінням поєднувати теоретичні знання з практичним досвідом [13].

Кожен консультант формує свій унікальний професійний підхід, базуючись на відомих теоретичних парадигмах, таких як когнітивна, аналітична, поведінкова, екзистенційно-гуманістична тощо [8].

В кожній теоретичній концепції можна знайти відповіді на ключові питання, такі як рушійні сили особистісного розвитку, основні мотиви поведінки, роль біологічних і соціальних чинників, вікову сенситивність пізнавальних процесів і особистісних змін. Відповіді консультанта на ці питання допомагають розуміти детермінанти поведінки особистості, її розвиток, умови становлення, а також роблять можливим визначення перспектив розвитку клієнта.

Існує приблизно 400 теорій психотерапевтичної практики, а серед них особливо визначаються психологічне консультування з позицій глибинної психології, поведінковий напрям та екзистенційно-гуманістичний підхід [21].

Психологічне консультування з позицій глибинної психології (динамічної, психоаналітичної) використовує цінні ідеї видатних особистостей, таких як З. Фройд, К. Юнг, А. Адлер, Е. Еріксон, К. Хорні. Основною ідеєю напрямку є вивчення та розуміння несвідомого як рушійної сили особистісного розвитку [13]. Консультант у цьому напрямку спрямовує клієнта на усвідомлення власних несвідомих імпульсів, які можуть бути джерелом проблем. Психоаналітичний підхід передбачає спільний аналіз дитячого досвіду клієнта для виявлення можливих травматичних ситуацій та негативних факторів впливу.

Мета і завдання дослідження.

Метою дослідження є розробка рекомендацій щодо покращення розвитку професійно важливих характеристик психолога-консультанта.

Завданнями дослідження є:

- Аналіз наукових праць щодо дослідження важливих характеристик психолога-консультанта.
- Обґрунтування обраних методичних підходів, методів і методик дослідження важливих характеристик психолога-консультанта.
- Дослідити важливі характеристики психолога-консультанта.
- Провести емпіричне дослідження професійно важливих характеристик психолога-консультанта.
- Розробити рекомендації щодо покращення розвитку ПВХ психологів-консультантів .

Об'єкт дослідження – психічні новоутворення особистості.

Предмет дослідження – професійно важливі характеристики психолога-консультанта.

Методологічна база дослідження - використані методи опитування та анкетування; метод контент аналізу, професіограма, апробація дослідження, метод статистики для вирахування процентів, метод опису – для представлення результатів дослідження.

Важливим методологічним підґрунтям магістерської кваліфікаційної роботи є наукові праці вітчизняних і зарубіжних науковців, які професійно важливі якості психолога-консультанта.

Ця робота базується на аналізі професійно важливих якостей практикуючих психологів-консультантів, використовуючи професіологічний підхід із включенням дослідження особистісних характеристик.

Елементами наукової новизни магістерського дослідницького проекту є: розкрито сутність дефініції «професійно важливі характеристики психолога-консультанта», визначені значимості професійних якостей психолога-консультанта, які можуть бути використані в роботі практичних психологів.

Структура на обсяг роботи: кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел. Зміст роботи викладений на 51 сторінці, містить 2 таблиці.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО МЕТОДОЛОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВАЖЛИВИХ ХАРАКТЕРИСТИК ПСИХОЛОГА- КОНСУЛЬТАНТА.

1.1. Обґрунтування обраних методичних підходів, методів і методик дослідження важливих характеристик психолога-консультанта.

Дослідження ключових характеристик психолога-консультанта базувалося на ретельному аналізі функцій, які здійснює практичний психолог.

Використані методи опитування та анкетування; метод контент аналізу, професіограма, апробація дослідження, метод статистики для вирахування процентів, метод опису – для представлення результатів дослідження.

Метод опитування та анкетування - це метод збору даних у дослідженні, який включає в себе створення та використання анкет, або опитувальників, для збору інформації від учасників дослідження. Опитування є одним з основних інструментів для збору кількісної та якісної інформації в психології та інших галузях.

Метою методу опитування та анкетування у емпіричному дослідженні професійно важливих характеристик психолога-консультанта є:

- Здійснення систематичного та об'єктивного збору інформації про різні аспекти професійної діяльності психолога-консультанта.
- Визначення наявних у консультантів компетенцій, навичок та здібностей, які вважаються важливими для успішного виконання їхніх професійних обов'язків.
- Аналіз ставлення консультантів до різних аспектів їхньої роботи, їхніх переконань щодо ключових аспектів консультативного процесу.
- Порівняння характеристик та думок різних консультантів для виявлення загальних тенденцій та варіацій у підходах до роботи.

- Перевірка та підтвердження гіпотез та дослідницьких припущень, що стосуються ролі та характеристик психолога-консультанта.

- Отримання репрезентативних та надійних даних для подальшого використання в аналізі та допомоги в удосконаленні консультативної практики [13].

Згідно з інформацією, служби психологічної підтримки в ході своєї діяльності та виконанні функцій користуються нормативною базою, що включає положення, вказівки, накази, інструкції для психологів, а також етичний кодекс психолога-консультанта та інші [16]. Таким чином, аналіз цих нормативних документів та їх узагальнене вивчення дозволили уточнити характер та спрямованість функцій психологів. У свою чергу, аналіз функцій надав можливість визначити відповідні їм важливі професійні якості. Іншими словами, спочатку проводилося дослідження функцій практичних психологів, а потім — виділення відповідних їм професійних якостей.

Аналіз функціональних обов'язків та виділення відповідних розрізняючих ознак проводилося шляхом контент-аналізу.

Контент-аналіз — це метод дослідження, який використовується для систематичного та об'єктивного аналізу вмісту текстів, зокрема, письмових, графічних або аудіо-візуальних матеріалів.

Контент-аналіз, надає можливість ефективно виявляти та аналізувати ключові патерни та тенденції у текстах. Цей метод дозволяє фахівцям отримувати якісні та кількісні дані, що допомагає в розумінні структури та змісту великих обсягів інформації.

Основна мета контент-аналізу полягає в ідентифікації та категоризації конкретних елементів у текстах для подальшого отримання кількісних або якісних висновків щодо вивчення явища або теми.

Контент-аналізу виділяється його можливістю систематично та об'єктивно вивчати вміст текстів або документів з метою визначення ключових тем, патернів, тенденцій та структур. Контент-аналіз дозволяє вивчати текстовий матеріал

об'єктивно, без підкладок або підвищеної суб'єктивності. Використання чітких процедур та критеріїв аналізу забезпечує систематичний підхід до обробки даних. Дозволяє визначити та класифікувати ключові теми, які пов'язані із професійно-важливими якостями практичних психологів. Це сприяє виявленню суттєвих аспектів та аспектів, що визначають їхню компетентність. Контент-аналіз може бути використаний для кількісного та якісного аналізу текстового матеріалу. За допомогою цього методу дослідник може вимірювати частоту згадування конкретних якостей та проводити більш глибокий аналіз контексту. Контент-аналіз дозволяє використовувати стратегії кодування та категоризації для створення системи класифікації професійно-важливих якостей. Це полегшує обробку великої кількості інформації та робить аналіз більш структурованим.

Контент-аналіз може включати аналіз різних джерел інформації, таких як літературні джерела, інтерв'ю, документи чи веб-контент. Це дозволяє отримати комплексний погляд на тему дослідження. Один із плюсів контент-аналізу - його можливість до повторюваності. Інші дослідники можуть використовувати ті ж самі процедури та критерії для аналізу, щоб підтвердити або спростувати результати.

Також була застосована професіограма психолога-консультанта. Професіограма - це набір конкретних вимог та характеристик, які специфічні для певної професії.

Мета застосування професіограми в дослідженні полягає в систематизації та уточненні специфічних вимог і властивостей, які визначають успішну професійну діяльність консультанта. Цей метод дозволяє докладно описати очікувані навички, знання і особистісні якості, необхідні для ефективного виконання обов'язків у даній професійній сфері. Професіограма допомагає створити чіткий портрет ідеального психолога-консультанта, що служить основою для подальшого аналізу і вдосконалення професійної підготовки та розвитку фахівців у даній області.

Метод статистики в контексті дослідження професійно важливих характеристик психолога-консультанта використовується для аналізу та представлення кількісних даних. Статистика дозволяє збирати, систематизувати, аналізувати та інтерпретувати інформацію, отриману в результаті дослідження.

Мета використання методу статистики полягає в забезпеченні об'єктивності та науковості обробки даних, які були зібрані під час дослідження. Цей метод дозволяє отримати конкретні числові показники частоти виявлення або розподілу певних професійно важливих якостей серед групи психологів-консультантів. Використання процентів у статистичному аналізі надає можливість зрозуміти, наскільки поширені чи вагомі певні характеристики в обраній групі, що дозволяє зробити об'єктивні висновки щодо їх значущості в професійній діяльності психолога-консультанта.

Також був використаний метод опису. У психологічних дослідженнях метод опису використовується для детального розгляду та систематизації психічних явищ, характеристик особистості чи інших психологічних аспектів.

Мета використання методу опису в емпіричному дослідженні професійно важливих характеристик психолога-консультанта полягає в систематичному та детальному поданні отриманих даних. Цей метод дозволяє докладно описати різноманітні аспекти досліджуваного явища, зосереджуючись на його конкретних рисах та особливостях.

Ключові завдання методу опису включають:

- Детальне представлення характеристик: Описувати конкретні аспекти професійно важливих характеристик психолога-консультанта, такі як навички, освіта, компетентність, особистісні якості тощо.
- Створення повної картини: Формувати повну інформаційну картину щодо характеристик психолога-консультанта, що дозволяє зрозуміти його професійний профіль та рівень компетентності.

- Підготовка для аналізу: Дані, описані методом опису, слугують підґрунтям для подальших аналізів та висновків, дозволяючи досліджувачам отримати повний обсяг інформації для наукового обґрунтування.

1.2. Процедура дослідження важливих характеристик психолога-консультанта

Початково визначені об'єкт, предмет, мета та завдання дослідження стали основою для наступних фаз проведення дослідження.

Результатом цього підходу стали чітко визначені етапи проведення дослідження: аналітико-теоретичний, емпіричний та описовий.

Аналітико-теоретичний етап: На цьому етапі ми зосереджуємося на глибокому аналізі наукової літератури та теоретичних підходів, що пов'язані з нашою темою. Метою є систематизація існуючих знань, виявлення тенденцій та формування теоретичних висновків.

Емпіричний етап: Цей етап передбачає збір конкретних даних для дослідження, використовуючи різноманітні методи, такі як анкетування, контент аналіз чи інтерв'ю. Ми спрямовуємо свої зусилля на отримання практичних результатів, які підтверджують або спростовують теоретичні концепції.

Дослідження важливих характеристик психолога-консультанта проводилось основуючись на аналізі функцій, які практикуючий психолог-консультант застосовує в роботі.

В результаті аналізу функцій виникла можливість визначити властивості особистості, що відповідають цим функціям.

Емпіричне дослідження було організоване щодо вимог методу експертних групових оцінок.

Дослідження було проведене наступним чином:

1. Формулювання питання, яке потребує експертної оцінки.
2. Вибір експертів. Було обрано кваліфікованих фахівців з галузі психології, а саме практикуючих психологів-консультантів.
3. Професіограма, яка була створена в результаті контент аналізу.
4. Анкетування. Експерти отримали анкету з питаннями, на яке потрібно дати експертну відповідь.
5. Після заповнення анкети проводиться збір відповідей.
6. Отримані відповіді агрегуються для формування загальної оцінки.
7. Вибірку склали: 12 практикуючих психологів-консультантів.

Професіограма – сукупність психологічних характеристик, потрібних для успішного оволодіння професією і плідної роботи в ній. У цьому документі конкретизовані вимоги до фахівця, його професійні якості та обов'язки [18].

Експертам було запропоновано обрати 15 пвх на основі цієї професіограми (див.табл.1).

Таблиця 1.Професіограма професійно важливих характеристик психолога-консультанта

Емпатія	Здатність співпереживати і розуміти емоції клієнта.
Конфіденційність	Здатність зберігати конфіденційність та дотримуватися принципів конфіденційності в роботі з клієнтами.
Стресостійкість	Здатність ефективно працювати у стресових ситуаціях та зберігати емоційну стабільність.
Надійність	Здатність дотримуватися принципів етики та професійного поведінки в усіх аспектах роботи.
Креативність	Здатність пристосовувати свій підхід до різних ситуацій та пропонувати нетрадиційні рішення.
Спеціальні знання (освіта)	Готовність постійно вдосконалювати свої навички та розвивати професійну кваліфікацію.
Спостережливість	Сприймання та аналіз вербальних і невербальних сигналів, які надходять від клієнта.
Стратегічне мислення	Здатність розробляти довгострокові стратегії та плани для покращення роботи та досягнення успіху.
Тактичність	Здатність висловлювати свої думки і поради таким чином,

	щоб не зашкодити відносинам з клієнтом.
Рефлексія	Здатність до критичного самоаналізу.
Конгруентність	Здатність безоціночно усвідомлювати власні відчуття з їх подальшим точним озвучуванням в мові і виразом в поведінці способами, що не травмують інших людей.
Відкритість	Здатність прямо ділитися своїми думками.
Комунікаційність	Здатність ефективно спілкуватися з іншими людьми, вміння чітко висловлювати свої думки, слухати і розуміти інших, а також будувати позитивні та довірчі відносини.
Інтуїція	Здатність розуміти ситуації та приймати рішення на основі внутрішнього відчуття чи безпосереднього сприйняття.
Компетентність	Наявність практичного досвіду у використанні психологічних методів та технік в роботі з клієнтами

1) *Конфіденційність.*

Ми визначили, що конфіденційність в роботі психолога-консультанта є дуже важлива, оскільки дозволяє клієнтам відчувати довіру та відкритість під час консультацій. Забезпечення конфіденційності сприяє створенню безпечного середовища, де люди можуть вільно ділитися своїми проблемами та почуттями, знаючи, що їхні особисті дані залишаються в таємниці. Це сприяє ефективності психологічного консультування та допомагає зберегти довіру між клієнтом і фахівцем.

2) *Стресостійкість.*

Ми визначили, що стресостійкість в роботі психолога-консультанта є дуже важлива, оскільки психологи можуть стикатися з емоційно важкими ситуаціями та працювати з клієнтами, які можуть переживати стресові події. Стресостійкість допомагає їм залишатися зосередженими та спокійними, щоб надавати ефективну підтримку. Також психологи повинні бути здатними ефективно управляти власними емоціями та стресом, щоб зберігати професійну дистанцію та надавати якісну допомогу клієнтам. Стресостійкість допомагає психологам-консультантам адаптуватися до непередбачуваних обставин і ефективно реагувати. Стресостійкість допомагає психологам уникати

професійного вигорання та зберігати високий рівень енергії та ефективності в роботі. Робота психолога-консультанта може бути емоційно виснажливою, і стресостійкість важлива для того, щоб забезпечити власне емоційне благополуччя та довгострокову витривалість у професії [5].

3) *Спостережливість.*

Ми визначили, що стресостійкість в роботі психолога-консультанта є дуже важлива, оскільки спостереження дозволяє психологу збирати не тільки вербальну, але і невербальну інформацію про клієнта, що сприяє глибшому розумінню його потреб, емоцій та поведінки.

Допомагає виявляти субтельні аспекти поведінки, які клієнт може приховувати або не виражати вербально, що може бути важливим для процесу консультування.

Здатність спостерігати за невербальними сигналами допомагає психологу-консультанту створити довірче відношення з клієнтом, враховуючи його емоційний стан та вираження.

Також спостережливість дозволяє визначити та розпізнати емоційні потреби клієнта, що є ключовим для розробки ефективних стратегій консультування. Психолог, зауважуючи зміни в поведінці та емоціях клієнта, може адаптувати свій консультативний підхід для найбільш ефективної допомоги [9].

4) *Спеціальні знання.*

Ми визначили, що спеціальні знання в роботі психолога-консультанта є важливі, оскільки спеціальна освіта надає психологу-консультанту глибокі знання про психічні процеси, розвиток особистості, соціальну психологію та інші аспекти психіки. Це є основою для професійної компетентності.

Допомагають психологу створювати ефективні та індивідуалізовані стратегії консультування, що враховують конкретні потреби та характеристики клієнта.

Спеціальні знання дозволяють психологу розрізняти та розуміти різноманітні психологічні проблеми, що можуть виникати у клієнтів, і розвивати належні підходи для їх вирішення [6].

Освіта в галузі психології включає в себе етичні принципи та стандарти роботи психолога. Це допомагає забезпечити етичне та професійне консультування.

Знання психологічних інструментів та методик дозволяє психологу проводити ефективний аналіз та діагностику психічних станів клієнтів.

5) *Стратегічне мислення.*

Ми визначили, що стратегічне мислення в роботі психолога-консультанта є важливе, оскільки стратегічне мислення допомагає психологові консультанту чітко визначити цілі та розробляти плани для досягнення певних результатів у роботі з клієнтами.

Психолог-консультант, володіючи стратегічним мисленням, здатен розглядати ситуації у контексті довгострокових цілей та вибирати оптимальні шляхи досягнення успіху у консультативній роботі.

Стратегічне мислення робить психолога гнучким у вирішенні проблем та здатним швидко адаптуватися до змін у вимогах та потребах клієнтів.

Вірне стратегічне планування допомагає психологу ефективно використовувати свої ресурси, включаючи час та енергію, для максимальної користі клієнтам.

Стратегічне мислення сприяє будівництву довгострокових та стійких відносин із клієнтами, оскільки дозволяє планувати та реалізовувати довгострокові підходи до підтримки та розвитку.

6) *Конгруентність.*

Ми визначили, що конгруентність в роботі психолога-консультанта є важлива, оскільки конгруентність допомагає психологу створити довірче середовище, бо коли його слова та емоції відповідають його поведінці, клієнт відчуває достовірність.

Коли психолог конгруентний, його поведінка відображає його внутрішні переконання та емоції, що сприяє ефективній комунікації та взаємодії з клієнтом.

Конгруентність в стосунках психолога із клієнтом допомагає створити позитивний та емоційно відкритий клімат, що є важливим для ефективної роботи.

Конгруентність вимагає від психолога самосвідомості та розуміння власних почуттів, що є ключовим для особистісного розвитку та покращення професійної компетентності.

Також конгруентність може слугувати моделлю для клієнта, підтримуючи його в процесі самовизначення та саморозвитку [8].

7) *Комунікаційність.*

Ми визначили, що комунікаційність в роботі психолога-консультанта є важлива, оскільки ефективна комунікація є основою для створення довірчих відносин з клієнтом. Коли психолог вміло спілкується, клієнт відчуває підтримку та розуміння.

Комунікаційні навички допомагають психологу виражати свої думки та ідеї чітко і зрозуміло, а також проявляти емпатію та розуміння до почуттів та досвіду клієнта.

Здатність слухати та розуміти іншу сторону є важливою для психолога. Це допомагає збирати важливу інформацію та підтримувати відкрите спілкування.

Комунікаційні навички дозволяють психологу ефективно керувати конфліктами та розв'язувати непорозуміння, забезпечуючи конструктивний підхід до розв'язання проблем.

Комунікаційні навички допомагають психологу створювати стимулююче середовище для самовираження та особистісного розвитку клієнта.

Здатність передавати інформацію чітко та лаконічно є важливою для ефективного проведення консультаційних сесій.

8) *Емпатія.*

Ми визначили, що комунікаційність в роботі психолога-консультанта є важлива, оскільки емпатія є ключовою якістю для психолога-консультанта з численних причин:

Емпатія допомагає психологові побудувати довірчі відносини з клієнтом, створюючи безпечне середовище для відкритого спілкування.

Здатність відчувати та розуміти почуття та переживання клієнта дозволяє психологові надавати більш індивідуалізовану та ефективну підтримку [10].

Емпатія полегшує емоційне та ефективне спілкування, допомагаючи психологу вислуховувати інших і передавати свою підтримку та розуміння.

Психолог, виявляючи емпатію, стає моделлю для клієнта, спонукаючи його розглядати та розуміти власні почуття та переживання.

Емпатія сприяє зменшенню відчуття самотності та ізоляції, що може сприяти покращенню психічного благополуччя клієнта.

Шляхом виявлення емпатії, психолог допомагає клієнтові розглядати та розвивати своє власне самосприйняття та саморозуміння [3].

9) Рефлексія.

Ми визначили, що рефлексія в роботі психолога-консультанта є важлива, оскільки рефлексія дозволяє психологові самостійно аналізувати та розуміти власні думки, емоції та дії, що сприяє особистісному розвитку та вдосконаленню професійної компетентності.

Активна рефлексія дозволяє психологу вдосконалювати свої методи та стратегії консультування, адаптувати їх до різних ситуацій та вдосконалювати ефективність роботи.

Рефлексія сприяє розвитку емпатії та здатності розуміти почуття та переживання інших людей, що є ключовим для успішного консультування.

Рефлексія допомагає психологові ефективно керувати стресом та власними емоціями, забезпечуючи стабільність та зосередженість у роботі.

Рефлексивний підхід дозволяє психологу покращувати спілкування та взаємодію з клієнтами, реагуючи на їхні потреби та адаптуючись до їхнього контексту.

Рефлексія сприяє формуванню та зміцненню позитивних професійних відносин з колегами та іншими фахівцями [7].

10) *Надійність.*

Ми визначили, що надійність в роботі психолога-консультанта є важлива, оскільки створення та підтримка довіри є критичною для успішної роботи психолога-консультанта. Надійність є основою для розбудови довіри клієнтів та підтримки високої професійної репутації.

Забезпечення конфіденційності інформації, яку отримує психолог в процесі консультації, є основною етичною засадою, яка забезпечує захист приватності та відкритість взаємодії з клієнтом.

Надійність включає в себе розуміння та повагу до різниць, культур та індивідуальних особливостей клієнтів, сприяючи справедливому та емпатичному відношенню.

Етичні принципи передбачають забезпечення безпеки та добробуту клієнтів. Психолог-консультант повинен уникати шкідливих втручань та забезпечити безпечне середовище для роботи.

Надійність включає в себе захист прав та гідності клієнтів, уникнення дискримінації та забезпечення рівних умов для всіх.

Етичні стандарти передбачають зобов'язання психолога-консультанта до постійного професійного розвитку та удосконалення своїх навичок.

11) *Інтуїція.*

Ми визначили, що інтуїція в роботі психолога-консультанта є середньо важлива, оскільки інтуїція може допомагати психологу відчувати та розуміти аспекти ситуації, які не завжди очевидні або легко вимірювані.

Інтуїція може сприяти швидкому визначенню або відчуттю певних аспектів клієнта чи ситуації, що може бути корисним у консультаційній роботі.

У випадках, коли інформація обмежена чи невизначена, інтуїція може слугувати додатковим джерелом рішень та варіантів [22].

12) Відкритість.

Ми визначили, що відкритість в роботі психолога-консультанта є середньо важлива, оскільки відкритість допомагає створити атмосферу довіри між психологом та клієнтом. Клієнт відчуває, що його почуття та думки поважаються, що сприяє відкритому та ефективному спілкуванню.

Відкритість дозволяє психологові виявляти емпатію та розуміння до почуттів та досвіду клієнта. Це є ключовим для побудови позитивних та підтримуючих відносин.

Відкритий підхід психолога сприяє тому, що клієнт відчуває вільність висловлювати свої почуття та думки без страху відсудження.

Відкритість допомагає зняти бар'єри між психологом та клієнтом, що сприяє ефективному розв'язанню проблем та досягненню поставлених цілей.

Відкритий психолог може слугувати моделлю для клієнта, показуючи важливість відкритості, самовираження та праці над власними емоціями.

Відкритість психолога допомагає клієнту освідомлювати та розвивати власні ресурси, що сприяє процесу саморозвитку та самовизначення.

13) Компетентність.

Ми визначили, що компетентність в роботі психолога-консультанта є середньо важливим, оскільки досвід надає психологу ширший спектр знань і навичок, що допомагає у вирішенні різноманітних ситуацій та проблем.

Робочий досвід дозволяє психологу отримати глибше розуміння різноманітних аспектів людської поведінки та взаємодії.

Досвід допомагає розвивати вміння ефективно взаємодіяти з клієнтами в різних ситуаціях та вирішувати проблеми, які можуть виникнути під час консультативного процесу.

Досвід сприяє розвитку емпатії та глибшого розуміння клієнтського досвіду, що є важливим для успішного консультування.

Досвід дозволяє психологу виробити навички у побудові та утриманні довірчих відносин з різними клієнтами.

З часом психолог може розвивати гнучкість та адаптабельність, виробляючи різноманітні підходи до роботи з різними клієнтами.

14) *Тактичність.*

Ми визначили, що тактичність в роботі психолога-консультанта є середньо важливим, оскільки тактичність дозволяє психологу виражати свої думки та відчуття без образ та збереження поваги до клієнта, навіть у випадках конфліктних ситуацій.

Тактичність сприяє побудові ефективної комунікації між психологом та клієнтом. Це допомагає уникнути непорозумінь та сприяє якісному обміну інформацією.

Тактичний підхід дозволяє психологові виявляти емпатію та розуміння до емоцій клієнта, створюючи безпечне середовище для вираження почуттів.

Тактичність допомагає побудувати та утримувати довірчі відносини з клієнтом, що є критичним для успішного консультування.

Тактичний підхід дозволяє ефективно вирішувати конфліктні ситуації та сприяє спільному пошуку рішень.

Тактичність враховує різні культурні особливості та відмінності, що сприяє адаптації консультативного підходу до різних клієнтів.

15) *Креативність.*

Ми визначили, що креативність в роботі психолога-консультанта є важливим, оскільки креативність дозволяє психологу розробляти та використовувати різноманітні техніки та методи, щоб адаптуватися до унікальних потреб різних клієнтів.

Креативний підхід може сприяти створенню умов для саморозвитку клієнта, викликаючи нові думки та перспективи.

Креативність допомагає знаходити нетрадиційні та інноваційні рішення для проблем, з якими стикаються клієнти.

Креативний підхід може допомагати виявляти та розуміти невідомі чи невиражені аспекти емоцій та досвіду клієнта.

Креативні методи можуть стимулювати креативне мислення самого клієнта, допомагаючи йому розглядати проблеми з різних точок зору.

Креативність дозволяє адаптувати консультативний підхід до різних потреб та унікальних особливостей кожного клієнта [24].

Описовий етап: На заключному етапі проводиться систематизація отриманих результатів та їхнє подання у формі описових звітів. Ми формулюємо висновки, що відображають сутність здійсненого дослідження та можливі практичні застосування отриманих даних [29].

Треба відзначити, що не існує чіткої та виваженої моделі особистісних та професійних характеристик фахівців у даній сфері, яка б гарантувала високу ефективність роботи консультанта [15].

Існують різноманітні підходи до визначення змісту поняття "професійно важливі якості". Це поняття можна структурувати на загальнонауковий, професійно-логічний, комбінований та чисто психологічний підходи.

Загальнонауковий підхід включає в себе аспекти, які стосуються різних галузей науки і можуть бути застосовані у широкому спектрі професій. Цей підхід орієнтований на універсальні аспекти індивідуального розвитку та успіху у будь-якій сфері.

Професійно-логічний підхід спрямований на розуміння та аналіз вимог конкретної професії. Визначає ті аспекти особистості, які є ключовими для успішної роботи в певній галузі.

Комбінований підхід об'єднує загальнонаукові та професійно-логічні аспекти, щоб створити комплексний підхід до розуміння ПВЯ. Здесь враховуються загальні принципи разом із специфічними вимогами конкретної професії.

Чисто психологічний підхід зосереджений на вивченні та розумінні психологічних аспектів особистості, які забезпечують успішність у професійній

діяльності. Аспекти, такі як емоційний інтелект, мотивація, та вміння спілкування, можуть бути ключовими у цьому підході.

РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОФЕСІЙНО ВАЖЛИВИХ ХАРАКТЕРИСТИК ПСИХОЛОГА-КОНСУЛЬТАНТА

2.1. Емпіричне дослідження професійно важливих характеристик психолога-консультанта

Ми запропонували респондентам розроблену анкету у Гугл-формі (див.табл.2)

Для вивчення ступеню важливості професійно важливих характеристик було запропоновано шкалу від 1 до 4, де певне твердження для респондента або:

1. не важливе;
2. середньо важливе;
3. важливе;
4. дуже важливе.

Було встановлено, що конфіденційність, стресостійкість та спостережливість є дуже важливими в роботі психолога-консультанта, так вважає 100% опитуваних.

Спеціальні знання, стратегічне мислення, та конгруентність є дуже важливими в роботі психолога-консультанта, так вважає 75% опитуваних. 25% вважають ці характеристики важливими.

Комунікаційність є дуже важливою в роботі психолога-консультанта, так вважає 50% опитуваних. 25% вважають цю характеристику важливою та 25% середньо важливою.

Емпатія є дуже важливою в роботі психолога-консультанта, так вважає 25% опитуваних. 50% вважають цю характеристику важливою та 25% не важливою.

Рефлексія є дуже важливою в роботі психолога-консультанта, так вважає 25% опитуваних. 50% вважають цю характеристику важливою та 25% середньо важливою.

Надійність є дуже важливою в роботі психолога-консультанта, так вважає 25% опитуваних. 25% вважають цю характеристику важливою та 50% середньо важливою.

Інтуїція є середньо важливою в роботі психолога-консультанта, так вважає 75% опитуваних та 25% не важливою.

Відкритість є важливою в роботі психолога-консультанта, так вважає 25% опитуваних. 50% вважають цю характеристику середньо важливою та 25% не важливою.

Компетентність є дуже важливим в роботі психолога-консультанта, так вважає 25% опитуваних. 25% вважають цю характеристику важливою, 25% середньо важливою та 25% не важливою.

Тактовність є дуже важливою в роботі психолога-консультанта, так вважає 25% опитуваних. 25% вважають цю характеристику важливою та 50% середньо важливою.

Креативність є дуже важливою в роботі психолога-консультанта, так вважає 25% опитуваних. 25% вважають цю характеристику важливою, 25% середньо важливою та 25% не важливою.

Результати дослідження викладено на рис.1.

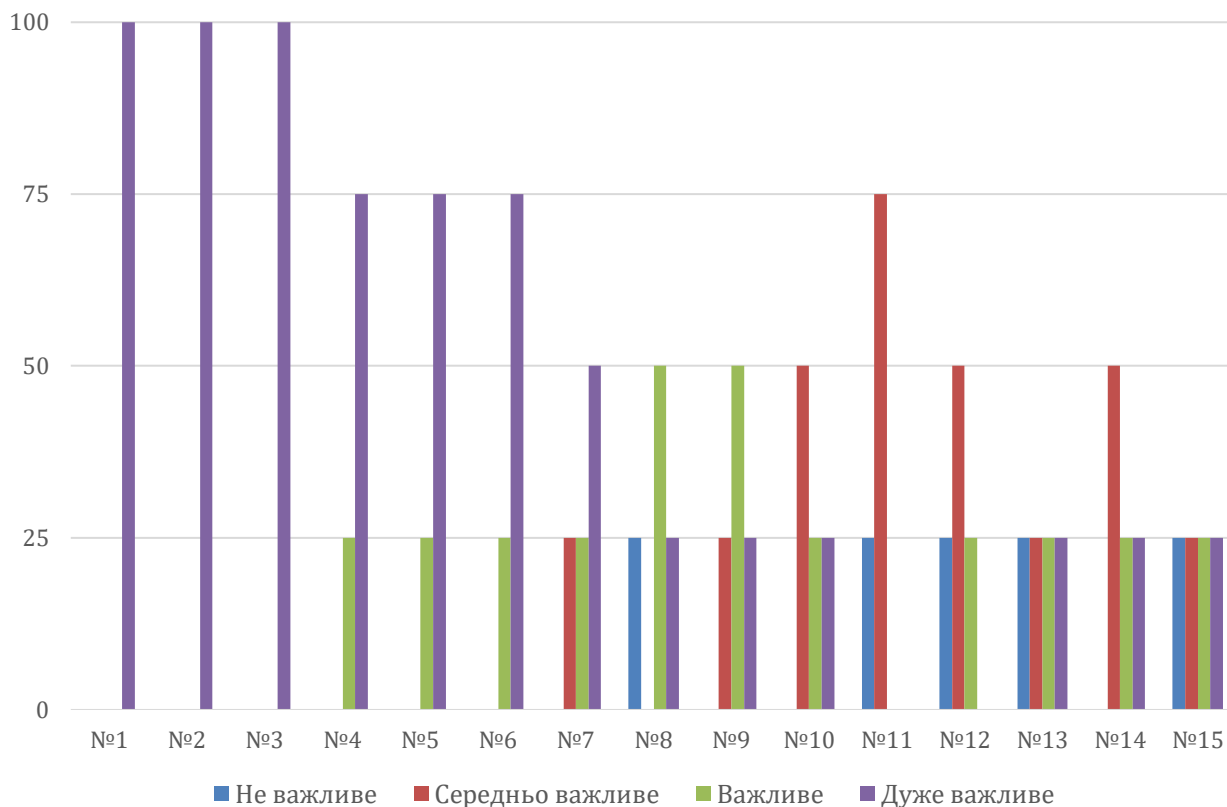

Рис.1. Результати опитування опитування респондентів

2.2 Рекомендації щодо покращення розвитку професійно важливих характеристик психолога-консультанта

Розвиток та покращення професійно важливих характеристик (ПВХ) психолога-консультанта є ключовим завданням в сучасному психологічному середовищі. Забезпечення високого рівня кваліфікації та компетентності є важливим не лише для самого спеціаліста, але й для його клієнтів та професійного співтовариства в цілому.

Покращення ПВХ психолога-консультанта визначається необхідністю удосконалення навичок та здібностей у ряді ключових аспектів. Зі зростанням різноманітності проблем, які виникають у сучасному суспільстві, а також з урахуванням постійних змін у психологічному підході до консультативної

практики, психологу-консультанту необхідно постійно адаптувати свої знання та навички.

У цьому контексті рекомендації з покращення ПВХ мають на меті визначити конкретні напрямки розвитку, спрямовані на вдосконалення професійної ефективності психолога-консультанта. Посилення цих характеристик сприятиме якісній та ефективній консультативній допомозі, сприяючи психологічному здоров'ю та самореалізації клієнтів.

Нами було виділено такі професійно важливі характеристики: конфіденційність, стресостійкість, спостережливість, стратегічне мислення, конгруентність, комунікаційність, емпатія, рефлексія, надійність, інтуїція, відкритість, тактичність та креативність. Далі ми надамо рекомендації, щодо покращення цих ПВХ.

Конфіденційність – це одна з ключових професійно важливих характеристик психолога-консультанта, яка визначається здатністю дотримуватися етичних та законодавчих стандартів збереження та захисту інформації, що стосується клієнтів.

Рекомендації щодо покращення конфіденційності:

1. Підвищення рівня свідомості:

- Поглиблено вивчайте та оновлюйте свої знання щодо норм, стандартів та етичних правил, пов'язаних із збереженням конфіденційності.
- Регулярно переглядайте законодавство та етичні кодекси, щоб бути в курсі останніх змін.

2. Ефективний захист збереженої інформації:

- Впроваджуйте технологічні та фізичні засоби захисту інформації, щоб забезпечити не доступність конфіденційної інформації для сторонніх.

3. Постійний розвиток навичок комунікації:

- Вивчайте та практикуйте ефективні методи комунікації, які допоможуть побудувати довіру та зручність у відносинах із клієнтами.

- Розвивайте навички слухання та виявлення важливих сигналів щодо конфіденційної інформації.

4. Удосконалення процедур роботи з документами:

- Визначте чіткі та ефективні процедури роботи з конфіденційною інформацією.
- Застосовуйте шифрування та інші технології для захисту електронних документів.

5. Розробка індивідуальної політики конфіденційності:

- Створіть особисту політику конфіденційності, що відображає ваші цінності та стандарти.
- Діліться цією політикою з клієнтами для забезпечення ясності та взаєморозуміння.

6. Збереження граничних інтересів:

- Забезпечте рівновагу між збереженням конфіденційності та обов'язками повідомлення у випадках небезпеки.
- Ретельно оцінюйте ситуації, де можуть виникнути конфлікти інтересів.

7. Реакція на порушення:

- Розробіть протокол реагування на можливі порушення конфіденційності.
- Швидко та ефективно втручайтеся у випадках порушення та негайно вживайте заходів для відновлення конфіденційності.

Стресостійкість є ключовою якістю для психолога-консультанта, оскільки цей фахівець регулярно стикається з емоційно навантаженими ситуаціями та відповідальністю перед клієнтами. Забезпечення високого рівня стресостійкості дозволить ефективно керувати власним емоційним станом та забезпечить якісне консультування.

Рекомендації щодо покращення стресостійкості:

1. Освітлення та релаксація:

- Впроваджуйте регулярні паузи для відпочинку та релаксації під час робочого дня.

- Забезпечте своє робоче місце комфортним освітленням та сприятливими умовами для релаксації.

2. Практика дихання та медитації:

- Включайте в свою робочу рутину техніки глибокого дихання та коротших медитаційних сеансів.
- Вправи з усвідомленості можуть допомогти зменшити напругу та покращити реакцію на стресові ситуації.

3. Управління часом та планування:

- Ретельно плануйте свій робочий день, визначте пріоритети та забезпечте час для завдань та відпочинку.
- Зберігайте резервний час для неочікуваних ситуацій, зменшуючи тим самим тиск відстрочених завдань.

4. Підтримка та тренінг:

- Шукайте підтримку у колег чи різних професійних групах, де можна обговорювати власний досвід та отримувати поради.
- Займайтеся тренінгами зі стресостійкості та впроваджуйте нові стратегії управління стресом.

5. Позитивний стиль мислення:

- Розвивайте позитивний стиль мислення, навчайтеся перепрограмувати негативні думки на більш конструктивні.
- Зосереджуйте увагу на розвитку вмінь знаходження позитивних рішень у стресових ситуаціях.

6. Реальна оцінка можливостей:

- Реалістично оцінюйте свої можливості та не бійтеся запитувати допомогу у випадках перевантаження.
- Делегуйте завдання, якщо це можливо, та зосереджуйтеся на тих справах, які є важливими та можуть бути контрольованими.

7. Фізична активність:

- Займайтеся регулярною фізичною активністю, оскільки вона сприяє зниженню рівня стресу та підвищує енергетику.

8. Підтримка особистої життєвої рівноваги:

- Забезпечте собі достатньо часу для відновлення та насолоди у власному особистому житті.
- Визначайте межі між професійним та особистим життям, запобігаючи перенапруження.

Рекомендації щодо Покращення Спостережливості для Психолога-Консультанта

Спостережливість важлива для психолога-консультанта, оскільки вона дозволяє виявляти тонкі деталі та невербальні сигнали, що можуть бути ключовими в розумінні потреб та емоцій клієнта. Розвиток цієї важливої професійної якості допоможе психологу забезпечити якісну консультаційну підтримку.

Рекомендації щодо покращення спостережливості:

1. Удосконалення уваги:

- Займайте позицію пасивного спостерігача, активно слухаючи та фіксуючи деталі під час консультацій.
- Відводьте час від власних думок та переключайте увагу на сприймання навколишнього.

2. Розвиток невербальних навичок:

- Вивчайте мову тіла, жести та міміку для ефективного розуміння емоцій клієнта.
- Поглиблено досліджуйте невербальні вирази та їхні можливі тлумачення.
- Тренуйтеся у розпізнаванні найменших змін у виразі обличчя, тону голосу та інших важливих аспектах комунікації.
- Запитуйте себе, які можливі підтексти чи емоції приховані за висловленими словами.

4. Експерименти з різними сценаріями:

- Спробуйте приймати різні позиції та ролі для отримання різних точок зору.
- Змінюйте ракурс спостереження, відділяючись від звичного підходу.

5. Відвідування курсів та семінарів:

- Відвідуйте курси з розвитку спостережливості та активного слухання.
- Участь у семінарах дозволить вам вивчити нові техніки та підходи.

6. Рефлексія та аналіз спостережень:

- Регулярно аналізуйте власні спостереження після консультацій, намагаючись виявити та розуміти ті зміни, які можуть бути важливими для консультаційного процесу.
- Ведіть журнал спостережень та використовуйте його для власного професійного зростання.

Стратегічне мислення важливо для психолога-консультанта, оскільки воно дозволяє враховувати довгострокові та широкомасштабні перспективи у процесі консультування. Розвиток цієї якості сприятиме більш ефективному плануванню та досягненню цілей.

Рекомендації щодо покращення стратегічного мислення:

1. Вивчення теорії систем:

- Поглиблено вивчайте теорії систем та системний підхід до розуміння проблем.
- Розглядайте взаємозв'язки та вплив різних чинників у системі клієнта.

2. Систематичний аналіз:

- Розглядайте ситуації та проблеми у контексті їхньої системної структури.
- Визначайте основні елементи та взаємозв'язки для вирішення проблем.

3. Розвиток довгострокового планування:

- Визначайте довгострокові цілі для себе та для клієнтів.
- Розробляйте конкретні та досяжні кроки для досягнення цих цілей.

4. Вивчення методів прогнозування:

- Ознайомтесь з методами прогнозування для аналізу можливих розвитків подій.

- Використовуйте інструменти для припущень та оцінки можливих сценаріїв.

5. Залучення менторства:

- Знаходьте ментора чи консультанта, який вже має розвинені навички стратегічного мислення.
- Звертайтеся до нього для порад та відзначте його практичний досвід.

6. Постійне навчання:

- Підписуйтеся на професійні журнали та відвідуйте семінари для ознайомлення з новими підходами та техніками.
- Активно беріть участь у навчальних програмах з розвитку стратегічного мислення.

7. Застосування SWOT-Аналізу:

- Використовуйте SWOT-аналіз для оцінки сильних та слабких сторін, можливостей та загроз.
- Аналізуйте свої можливості та ризики, щоб ефективно планувати.

8. Участь у групових сесіях:

- Беріть участь у групових дискусіях та сесіях, де обговорюються стратегічні аспекти консультативної практики.
- Обмінюйтеся досвідом з іншими фахівцями.

Конгруентність в консультативній роботі вказує на відповідність між внутрішнім станом психолога та його зовнішнім вираженням. Це важлива якість для побудови довірливих стосунків з клієнтами та ефективного консультування.

Рекомендації щодо покращення конгруентності:

1. Самопізнання:

- Активно вивчайте свої власні переконання, цінності та емоції.
- Визначайте, як ці внутрішні аспекти впливають на вашу консультативну роботу.

2. Відкритість перед самим собою:

- Будьте відкриті перед власними почуттями та думками.
- Дозволяйте собі виражати свої емоції, коли вони виникають.

3. Сприйняття та розуміння емоцій:

- Розвивайте свідомість своїх емоцій та вміння їх виражати.
- Вивчайте техніки саморегуляції для ефективного управління емоційним станом.

4. Тренінги з емоційної інтелігенції:

- Беріть участь у тренінгах та курсах з розвитку емоційної інтелігенції.
- Навчайтеся розпізнавати та відповідати на емоції клієнтів.

5. Супервізія:

- Залучайтеся до супервізій з досвідченим консультантом.
- Оглядайте свої консультації, щоб підвищити свідомість та конгруентність.

6. Імпровізація та гнучкість:

- Навчайтеся пристосовуватися до змін у консультативному процесі.
- Дозволяйте собі виходити за межі плану, якщо це виправдано.

7. Формування відкритого сприйняття:

- Виробляйте у собі відкрите сприйняття до нових ідей та поглядів.
- Активно слухайте та реагуйте на потреби та думки клієнтів.

8. Удосконалення навичок активного слухання:

- Розвивайте вміння активного слухання для кращого розуміння клієнтів.
- Віддавайте пріоритет важливим сигналам та невербальним виявам емоцій.

Комунікаційність в консультативній роботі відіграє важливу роль у встановленні довірчих стосунків з клієнтами та ефективному передаванні інформації.

Рекомендації щодо покращення комунікаційності:

1. Активне слухання:

- Розвивайте навички активного слухання, демонструючи увагу до словесних і невербальних сигналів клієнта.
- Підтверджуйте зрозуміння через паузи та резюмування.

2. Чіткість та прозорість:

- Використовуйте зрозумілу та доступну мову, уникайте фахових термінів, якщо вони можуть бути непрозорими для клієнта.

- Ставте більші акценти на чіткість у висловленні своїх думок та інструкцій.

3. Виділення емоцій:

- Дозволяйте емоціям бути вираженими в комунікації, але контролюйте їх, щоб не заважати об'єктивності.
- Звертайте увагу на невербальні елементи (жести, міміка), які можуть доповнювати або роз'яснювати ваші слова.

4. Емпатія та збалансованість:

- Розвивайте емпатію до почуттів та думок клієнта.
- Підтримуйте баланс між активністю та пасивністю, дозволяючи клієнтові виражати свої думки.

5. Врахування специфік клієнта:

- Адаптуйте свій стиль комунікації до особистих особливостей та потреб кожного клієнта.
- Запитуйте про його власні уподобання щодо комунікації.

6. Відкритість до зворотного зв'язку:

- Створюйте можливості для зворотного зв'язку від клієнта щодо ефективності вашої комунікації.
- Активно вивчайте власний досвід та реагуйте на побажання клієнтів.

7. Навички формулювання запитань:

- Вдосконалюйте навички формулювання запитань для стимулювання розмови та розкриття потреб клієнта.
- Використовуйте відкриті та уточнюючі запитання.

8. Послідовність та логіка:

- Структуруйте свої висловлювання та порядок інформації для забезпечення логічного сприйняття.
- Уникайте перевантаження інформацією та дотримуйтеся головних точок.

9. Культурна чутливість:

- Будьте свідомі різниці в культурних аспектах та навчайтеся адаптувати комунікаційний підхід.

10. Активна участь:

- Підтримуйте активний діалог та забезпечте взаєморозуміння через взаємодію.
- Запитуйте думки та дозволяйте клієнту висловлювати свої ідеї.

Емпатія є необхідним елементом успішного консультування, оскільки створює позитивне взаємодії з клієнтом та сприяє досягненню позитивних результатів у роботі психолога-консультанта.

Рекомендації щодо покращення емпатії:

1. Активне слухання:

- Вдосконалюйте навички активного слухання, дозволяючи клієнту відчувати повну увагу та зацікавленість.
- Запитуйте про емоційний стан та переконайтеся, що розумієте його.

2. Здатність відчувати емоції:

- Розвивайте свою здатність емпатично відчувати емоції клієнта, віддзеркалюючи їх своїми висловлюваннями та позначеннями.

3. Відкритість та природність:

- Будьте відкритими та природними у вираженні своєї емпатії, уникайте фальшивих висловленнях.
- Ставтеся до клієнта як до унікальної особистості.

4. Поглиблення взаєморозуміння:

- Активно прагніть розібратися в ситуації з точки зору клієнта, дізнавайтеся більше про його думки та переживання.
- Виражайте своє розуміння через адекватні коментарі.

5. Використання власного досвіду:

- Поширюйте свій власний досвід аналогічних ситуацій, якщо це може сприяти розумінню та співпереживанню.
- Уникайте переведення уваги від клієнта на свої власні досвіди.

6. Культурна чутливість:

- Враховуйте культурні відмінності у виявленні емпатії, уникаючи загальних стереотипів.
- Запитуйте про індивідуальні особливості, які впливають на сприйняття емоцій.

7. Формування довіри:

- Виділяйте значимість конфіденційності та демонструйте свою здатність зберігати та поважати особисті моменти клієнта.
- Розвивайте атмосферу взаємодовіри.

8. Постійний розвиток:

- Учіться на практиці та проходите тренінги для постійного вдосконалення вмінь емпатії.
- Долучайтеся до супервізії та обговорення випадків з колегами.

Рефлексія важлива для психолога, оскільки дозволяє свідомо аналізувати власну практику, розуміти власні думки та емоції, виявляти можливості для самовдосконалення, а також підвищує професійну компетентність та якість консультативної роботи.

Рекомендації для покращення рефлексії у психолога-консультанта:

1. Встановлення регулярного часу для рефлексії:

- Створіть розклад для власного часу, під час якого можна зосередитися на рефлексії професійної діяльності.

2. Ведення щоденника:

- Спробуйте вести щоденник, в якому фіксуватимете ключові моменти консультацій, власні емоції та думки. Це допоможе стежити за своїм розвитком та виявляти аспекти, які потребують уваги.

3. Залучення до рефлексії колег:

- Обговорюйте свої думки та враження з іншими психологами. Це відкриє нові погляди і дозволить отримати об'єктивніший вигляд на власну роботу.

4. Проведення регулярних самооцінок:

- Визначайте конкретні цілі для самовдосконалення, аналізуйте свої досягнення та невдачі.

5. Залучення до навчання та тренінгів з рефлексії:

- Беріть участь у тренінгах, де вивчається та практикується рефлексивний підхід до роботи.

6. Створення груп рівності:

- Утворюйте групи рівності з іншими консультантами для взаємної підтримки та обміну досвідом.

7. Література та наукові ресурси:

- Вивчайте літературу, що стосується рефлексії в психології та консультативній практиці.

8. Розвиток медитаційних та свідомісних практик:

- Впроваджуйте практики, які сприяють свідомій увазі та сприйняттю власних думок та емоцій.

Відкритість сприяє побудові довіри з клієнтами, забезпечує ефективне спілкування, сприяє розвитку гнучкості та готовності вчитися, що є ключовим для успішної консультативної практики.

Рекомендації щодо покращення відкритості психолога-консультанта:

1. Систематичне самовдосконалення:

- Долучайтеся до професійних курсів, тренінгів та семінарів для розширення своїх знань та горизонтів.

2. Відкриття до нового досвіду:

- Будьте готові вислухати різні точки зору та приймати нові ідеї, щоб розширити своє розуміння.

3. Самокритика та вдосконалення:

- Регулярно аналізуйте свою роботу, виявляйте аспекти, що потребують покращення, і розробляйте плани для самовдосконалення.

4. Позитивне ставлення до змін:

- Будьте готові адаптуватися до нових обставин і інновацій у сфері психології та консультативної практики.

5. Розвиток особистої емоційної інтелігенції:

- Вдосконалюйте навички розпізнавання та управління своїми власними емоціями для ефективної роботи з емоційно навантаженими ситуаціями.

Тактичність сприяє створенню довіри та позитивного клімату взаємодії з клієнтом. Цей аспект допомагає у вираженні емпатії, уникненні конфліктів, ефективному слуханні та сприяє збереженню конфіденційності, що сприяє ефективній психологічній підтримці.

Рекомендації щодо покращення тактичності психолога-консультанта:

1. Повністю зосереджуйте свою увагу на клієнта.
 - Уникайте переривань і чекайте, поки клієнт закінчить висловлювання, перед тим як відповісти.
 - Проявляйте емпатію, виразіть розуміння та співчуття до почуттів клієнта.
 - Уникайте суджень і покажіть, що ви здатні уявити себе на його місце.
 - Використовуйте приязний мовний стиль, використовуйте позитивну мову та обережні висловлювання.
 - Уникайте використання образливих чи обтяжливих слів.
2. Вибудовуйте довіру.
 - Створіть атмосферу довіри та відкритості.
 - Дотримуйтесь своїх обіцянок і показуйте, що ви віддані допомозі клієнту.
3. Уникайте суджень.
 - Уникайте висновків та суджень без достатньої інформації. Замість цього, спрямовуйте клієнта на самопізнання.
 - Виробляйте рішення разом з клієнтом, спільно вивчайте альтернативи та виробляйте рішення. Дайте клієнту відчуття контролю над процесом консультування.
4. Стежте за мовою тіла.

- Будьте уважні до мови тіла клієнта і самі використовуйте виразну, але не агресивну мову тіла.

5. Постійно самовдосконалюйтеся:

- Беріть участь у тренінгах та семінарах з психології та комунікації.
- Самоаналізуйте свою роботу та зважайте на отримані відгуки.

Креативність важлива для психолога-консультанта, оскільки вона дозволяє знаходити нові, нетрадиційні підходи до вирішення проблем клієнтів, створювати інноваційні методи та сприяє глибшому розумінню та виявленню різних аспектів психічного благополуччя.

Рекомендації щодо покращення креативності психолога-консультанта:

1. Стимулюйте власну творчість:

- Займайтеся творчими заняттями, такими як малювання, письмо, музика чи інші види мистецтва.
- Збагачуйте свій внутрішній світ для підтримки креативних думок, читайте різноманітну літературу. Вивчайте літературу, яка виходить за межі психології, щоб збільшити кругозір та знаходити нові ідеї.

2. Залучайте нові методики:

- Впроваджуйте в роботу нові методики та техніки з області творчого мислення.

3. Відкривайтеся новим досвідам:

- Подорожуйте, відвідуйте події та заходи, які можуть розширити ваші знання та інсайти.
- Намагайтеся взаємодіяти з різноманітними культурами та спільнотами.

4. Залучайте клієнтів до творчого процесу:

- Спільно з клієнтами розробляйте творчі завдання та методики.
- Використовуйте креативні вправи для стимулювання виявлення нових перспектив та рішень.

5. Колаборація та обмін ідеями:

- Співпрацюйте з іншими психологами, консультантами та фахівцями з інших галузей.
 - Беріть участь у конференціях та зустрічах для обміну досвідом та ідеями.
6. Використовуйте ігри та вправи, спрямовані на розвиток креативного мислення.
 7. Залучайте себе до завдань, які сприяють винаходженню нових рішень.
 8. Не бійтеся ризикувати. Приймайте ризики та дозволяйте собі допускати помилки. Розглядайте невдачі як можливість для навчання та росту.

ВИСНОВКИ

На основі аналізу наукових праць було встановлено, що психолог консультант повинен володіти сукупністю певних професійно важливих характеристик.

Для вивчення необхідних професійно важливих характеристик психолога-консультанта ми скористалися різноманітними методами дослідження. Серед них були використані методи опитування та анкетування, контент-аналізу, професіограми, апробації дослідження, метод статистики для розрахунку відсотків та метод опису для подання результатів дослідження.

Це надало нам можливість з'ясувати думку опитаних, стосовно того, які професійно важливі характеристики повинні бути у психолога консультанта.

Під час емпіричного дослідження, що ґрунтується на аналізі функцій, які виконує практичний психолог у своїй роботі, а потім експертного аналізу, було виокремлено 15 ПВХ:

- Емпатія;
- Конфіденційність;
- Стресостійкість;
- Надійність;
- Креативність;
- Спеціальні знання;
- Спостережливість;
- Стратегічне мислення;
- Тактичність;
- Рефлексія;
- Конгруентність;
- Відкритість;
- Комунікаційність;
- Інтуїція;
- Компетентність.

Було встановлено, що конфіденційність, стресостійкість та спостережливість є дуже важливими в роботі психолога-консультанта, так вважає 100% опитуваних.

Також були надані рекомендації щодо покращення розвитку професійно важливих характеристик психолога-консультанта.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гончаренко, С. С. (2008). Професійно важливі якості психолога-консультанта: сутність і розвиток. Київ: Видавництво "Психологія".
2. Карпов, А. В. (2015). Ключові компетентності та професійно важливі якості психолога-консультанта. Журнал практичної психології та соціальної роботи, (2), 45-54.
3. Литвинова, Н. Б. (2010). Особливості розвитку емпатії у психолога-консультанта. Вісник психології і педагогіки, (1), 58-64.
4. Мельник, Т. І. (2019). Професійні якості психолога-консультанта в умовах сучасного ринку психологічних послуг. Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія: Інноваційні освітні технології, (14), 185-192.
5. Старовойтова, Т. А. (2017). Специфіка розвитку стресостійкості у психолога-консультанта. Український психологічний журнал, (3), 81-91.
6. Шевченко, О. І. (2016). Ефективність професійного самовизначення психолога-консультанта. Психологічний часопис, (3), 33-39.
7. Козлова, Н. І. (2018). Формування та розвиток рефлексивних умінь у психолога-консультанта. Актуальні проблеми психології, (1), 57-68.
8. Петренко, Т. А. (2014). Конгруентність як важливий аспект професійного самовизначення психолога-консультанта. Психологічний журнал, (5), 34-40.
9. Романюк, І. М. (2016). Спостережливість у професійній діяльності психолога-консультанта. Психологічний вісник, (4), 45-51.
10. Шевченко, Ю. І. (2017). Важливість емпатії у роботі психолога-консультанта: аспекти розвитку та застосування. Вісник психології та педагогіки, (2), 112-120.
11. Гончаренко, С. С. (2007). Особистісні риси психолога. Видавництво "Слово".
12. Камінська, Т. І. (2015). Техніки інтерв'ю в психології: навч. посібник. Київ: Видавничий дім "Слово".

13. Шевченко, О. І. (2018). Сучасні підходи до психотерапії: навч. посібник. Київ: Центр учбової літератури.
- 14.. Цільмак О.М. Професійно–важливі якості особистості психолога / О. М. Цільмак // Вісник Одеського юридичного інституту НУВС. Одеса: РВВ ОЮІ НУВС. 2005. №1. С. 159–161.
15. Закон України "Про соціальні послуги", абзац 14, стаття 1.
16. Конфліктологічне консультування : навч. посіб. / уклад. Зореслава Юріївна Крижановська. – Луцьк, 2017. – 110 с.
17. Бочелюк В.Й., Зарицька В.В., 2007
18. Юнг, К. Г. (1971). Архетипи і колективне несвідоме. Петербург: Розмарі.
19. Юнг, К. Г. (2003). Психологія і алхімія. Київ: Дух і Літера.
20. Юнг, К. Г. (2003). Динаміка непримусованого випромінювання духа. Київ: Дух і Літера.
21. Фройд, З. (1992). Вступ до психоаналізу. Київ: Молодь.
22. Фройд, З. (2002). Вивчення сновидінь. Київ: Видавництво Соломії Павличко.
23. Еріксон, Е. (1996). Ідентичність: юність та криза. Київ: Центр дитячої книги.
24. Гарзон, Л. (2015). "Таємниці психотерапевта: Як виявити і розвивати внутрішній потенціал." Видавництво Новий Світ.
25. Бойко, Г. (2018). "Консультування як процес самовизначення особистості." Видавництво Крок.
26. Слюсарчук, В. (2019). "Практична психологія і психотерапія: Навчальний посібник." Видавництво Літера.
27. Міщенко, Л. (2016). "Психотерапевтичне консультування: Теорія і практика." Видавництво Видавець Студія КМ "Академія".
28. Жук, І. (2017). "Клієнтоведення в психологічній практиці." Видавництво Слово.

- 29.Кравець, В. (2018). "Психотерапія: Принципи, методи, техніки." Видавництво Вісник.
- 30.Бойко, Г. (2019). "Ефективність консультування: Теорія і практика." Видавництво Крок.
- 31.Карабут, Н. (2015). "Основи психотерапії та психокорекції." Видавництво Либідь.
32. Ткаченко, Л. (2017). "Психологія консультування: Теорія і практика." Видавництво КМ Академія.
- 33.Кармаліта, В. (2018). "Основи та практика консультування." Видавництво Підручники і посібники.
34. Карл Роджерс 1997 “Клієнто центрована терапія”. Видавництво “Рефл-бук, Ваклер”.
- 35.American Psychological Association. (2017). Ethical Principles of Psychologists and Code of Conduct. Washington, DC: American Psychological Association.
- 36.Corey, G. (2015). Theory and Practice of CounselingandPsychotherapy. CengageLearning.
- 37.Hayes, S. C., Strosahl, K. D., &Wilson, K. G. (2012). AcceptanceandCommitmentTherapy: TheProcessandPracticeofMindfulChange. GuilfordPress.
- 38.Norcross, J. C., &Lambert, M. J. (Eds.). (2018). PsychotherapyRelationshipsThatWork III. OxfordUniversityPress.
- 39.Prochaska, J. O., Norcross, J. C., &DiClemente, C. C. (1994). ChangingforGood: A RevolutionarySix-StageProgramforOvercomingBadHabitsandMovingYourLifePositivelyForward. HarperCollins.
- 40.Rogers, C. R. (1961). Onbecoming a person: A therapist'sviewofpsychotherapy. HoughtonMifflin.
- 41.Yalom, I. D. (2002). TheGiftofTherapy: AnOpenLetterto a NewGenerationofTherapistsandTheirPatients. HarperCollins.

ДОДАТКИ

Професіограма професійно важливих характеристик психолога-консультанта

(Таблиця 1)

№	Назва ПВХ	Опис Професійно Важливих Характеристик
1	Емпатія	Здатність співпереживати і розуміти емоції клієнта.
2	Конфіденційність	Здатність зберігати конфіденційність та дотримуватися принципів конфіденційності в роботі з клієнтами.
3	Стресостійкість	Здатність ефективно працювати у стресових ситуаціях та зберігати емоційну стабільність.
4	Надійність	Здатність дотримуватися принципів етики та професійного поведінки в усіх аспектах роботи.
5	Креативність	Здатність пристосовувати свій підхід до різних ситуацій та пропонувати нетрадиційні рішення.
6	Спеціальні знання (освіта)	Готовність постійно вдосконалювати свої навички та розвивати професійну кваліфікацію.
7	Спостережливість	Сприймання та аналіз вербальних і невербальних сигналів, які надходять від клієнта.
8	Стратегічне мислення	Здатність розробляти довгострокові стратегії та плани для покращення роботи та досягнення успіху.
9	Тактичність	Здатність висловлювати свої думки і поради таким чином, щоб не зашкодити відносинам з клієнтом.
10	Рефлексія	Здатність до критичного самоаналізу.
11	Конгруентність	Здатність безоціночно усвідомлювати власні відчуття з їх подальшим точним озвучуванням в мові і виразом в поведінці способами, що не травмують інших людей.
12	Відкритість	Здатність прямо ділитися своїми думками.
13	Комунікаційність	Здатність ефективно спілкуватися з іншими людьми, вміння чітко висловлювати свої думки, слухати і розуміти інших, а також будувати позитивні та довірчі відносини.
14	Інтуїція	Здатність розуміти ситуації та приймати рішення на основі внутрішнього відчуття чи безпосереднього сприйняття.
15	Компетентність	Наявність практичного досвіду у використанні психологічних методів та технік в роботі з клієнтами

Ми запропонували респондентам розроблену анкету у Гугл-формі (див. табл. 1)

Для вивчення ступеню важливості професійно важливих характеристик було запропоновано шкалу від 1 до 4, де певне твердження для респондента або:

1. не важливе;
2. середньо важливе;
3. важливе;
4. дуже важливе.

Отже, підрахувавши результати було встановлено, що *головними професіональними характеристиками для психологів консультантів* (див. табл. 2):

1) *емпатія* є:

- а) не важливою – так вказало 25% з опитаних;
- б) середньо важливою - так вказало 0% з опитаних;
- в) важливою – так вказало 50% з опитаних;
- г) дуже важливою – так вказало 25% з опитаних;

2) *конфіденційність* є дуже важливою, так вказало 100% з опитуваних;

3) *стресостійкість* є дуже важливою – так вказало 100% з опитаних;

4) *надійність* є:

- а) не важливою – так вказало 0% з опитаних;
- б) середньо важливою - так вказало 50% з опитаних;
- в) важливою – так вказало 25 % з опитаних;
- г) дуже важливою – так вказало 25 % з опитаних;

5) *креативність* є:

- а) не важливою – так вказало 25% з опитаних;
- б) середньо важливою - так вказало 25% з опитаних;
- в) важливою – так вказало 25 % з опитаних;
- г) дуже важливою – так вказало 25 % з опитаних;

6) *спеціальні знання є:*

- а) не важливою – так вказало 0% з опитаних;
- б) середньо важливою - так вказало 0% з опитаних;
- в) важливою – так вказало 25% з опитаних;
- г) дуже важливою – так вказало 75 % з опитаних;

7) *спостережливість є дуже важливою* – так вказало 100% з опитаних;

8) *стратегічне мислення є:*

- а) не важливою – так вказало 0% з опитаних;
- б) середньо важливою - так вказало 0% з опитаних;
- в) важливою – так вказало 25% з опитаних;
- г) дуже важливою – так вказало 75% з опитаних;

9) *тактичність є:*

- а) не важливою – так вказало 0% з опитаних;
- б) середньо важливою - так вказало 50% з опитаних;
- в) важливою – так вказало 25% з опитаних;
- г) дуже важливою – так вказало 25% з опитаних;

10) *рефлексія є :*

- а) не важливою – так вказало 0% з опитаних;
- б) середньо важливою - так вказало 25% з опитаних;
- в) важливою – так вказало 50% з опитаних;
- г) дуже важливою – так вказало 25 % з опитаних;

11) *конгруентність є :*

- а) не важливою – так вказало 0% з опитаних;
- б) середньо важливою - так вказало 25% з опитаних;
- в) важливою – так вказало 0% з опитаних;
- г) дуже важливою – так вказало 75% з опитаних;

12) *відкритість є:*

- а) не важливою – так вказало 25% з опитаних;

б) середньо важливою – так вказало 50 % з опитаних;

в) важливою – так вказало 25% з опитаних;

г) дуже важливою – так вказало 0% з опитаних;

13) *комунікаційність є :*

а) не важливою – так вказало 0% з опитаних;

б) середньо важливою – так вказало 25 % з опитаних;

в) важливою – так вказало 25% з опитаних;

г) дуже важливою – так вказало 50% з опитаних;

14) *інтуїція є :*

а) не важливою – так вказало 25% з опитаних;

б) середньо важливою – так вказало 75 % з опитаних;

в) важливою – так вказало 0% з опитаних;

г) дуже важливою – так вказало 0% з опитаних;

15) *компетентність є :*

а) не важливим – так вказало 25% з опитаних;

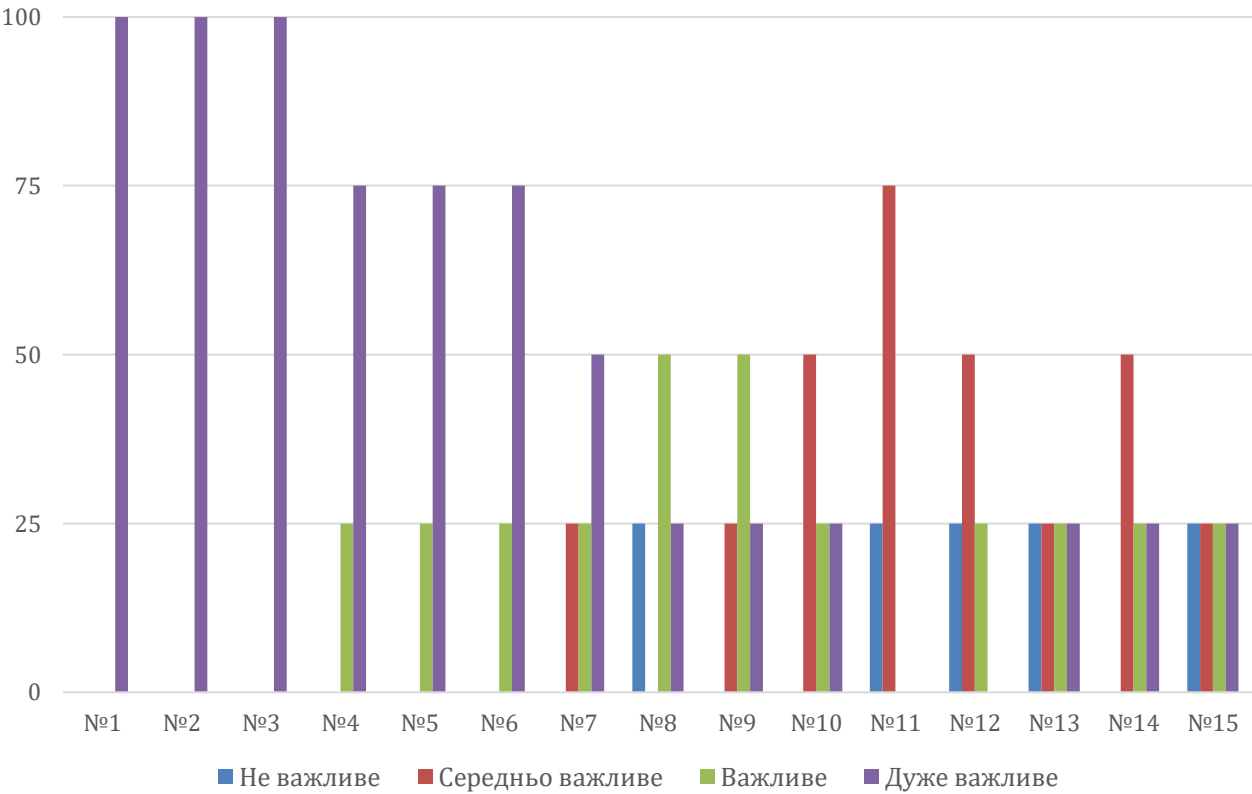
б) середньо важливою – так вказало 25 % з опитаних;

в) важливою – так вказало 25% з опитаних;

г) дуже важливою – так вказало 25% з опитаних;

Результати опитування респондентів

(Рис. 1)

Результати оцінювання важливості ПВХ у психологів-консультантів

(Таблиця 2)

№	Назва ПВХ	1 (%)	2 (%)	3 (%)	4 (%)
1	Конфіденційність				100
2	Стресостійкість				100
3	Спостережливість				100
4	Спеціальні знання			25	75
5	Стратегічне мислення			25	75
6	Конгруентність			25	75
7	Комунікаційність		25	25	50
8	Емпатія	25		50	25
9	Рефлексія		25	50	25
10	Надійність		50	25	25
11	Інтуїція	25	75		
12	Відкритість	25	50	25	
13	Компетентність	25	25	25	25
14	Тактичність		50	25	25
15	Креативність	25	25	25	25